

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет магістерської підготовки
Кафедра публічного управління та
менеджменту природоохоронної
діяльності

Магістерська кваліфікаційна робота

на тему: Регіональна імплементація стратегії поводження зі сміттям

Виконала студентка 2 курсу групи МПУ- 19
спеціальності 281 Публічне управління та
адміністрування
Матвієнко Тетяна Іванівна

Керівник д.е.н., проф.
Рубель Олег Євгенович

Рецензент _____

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Магістерської підготовки
Кафедра публічного управління та менеджменту
природоохоронної діяльності
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

Павленко О.П.

“ 26 ” жовтня 2020 року

**ЗАВДАННЯ
НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Матвієнко Тетяні Іванівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Регіональна імплементація стратегії поводження зі сміттям
керівник роботи Рубель Олег Євгенович, д.е.н., проф.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом закладу вищої освіти від “16” жовтня 2020 року № 194-С
2. Строк подання студентом роботи 07 грудня 2020 р.
3. Вихідні дані до роботи Статистичні данні, нормативні та правові положення щодо стратегії поводження зі сміттям
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) імплементація стратегії поводження зі сміттям, шляхи імплементації стратегій поводження зі сміттям в Одеському регіоні, економічні методи управління утилізацією побутових відходів.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) Обов'язковими рисунками є ті що ілюструють дослідження, графіки та таблиці, які характеризують ті чи інші показники, що використовуються для аналізу та прогнозів необхідних для вирішення поставлених задач.

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	завдання прийняв

6. Дата видачі завдання 26 жовтня 2020 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Оцінка виконання етапу	
			у %	за 4-х бальною шкалою
1.	Робота з літературними джерелами	26.10.20-01.11.20		
2.	Робота на розділом 1 Теоретичні і методологічні підходи до управління системою поведження з відходами	02.11.20-11.11.20		
3.	Робота над розділом 2 Шляхи імплементації стратегій поведження зі сміттям в Одеському регіоні	12.11.20-21.11.20		
4.	Рубіжна атестація	16.11.20-21.11.20		
5.	Робота над розділом 3 Основні напрямки вдосконалення управління системою поведження з відходами	22.11.20-04.12.20		
6.	Оформлення роботи	04.12.20-07.12.20		
7.	Здача роботи на кафедрі	07.12.20		
8.	Перевірка на плагіат	07.12.20-10.12.20		
	Інтегральна оцінка виконання етапів календарного плану (як середня по етапам)			

Студент Матвієнко Т.І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи Рубель О.Є.
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Актуальність теми. Проблема управління поводженням з відходами з кожним роком стає все гостріше, тому її формування з використанням сучасних концепцій і підходів є глобальним завданням. Недостатня вивченість, і ступінь розробленості даної теми з одного боку, і її висока науково-практична значущість з іншого - зумовили вибір теми цього дослідження.

Реалізація мети формує такі завдання:

1. Проаналізувати сутність і складові концепцій поводження з відходами
2. Вивчити принципи муніципального управління діяльністю щодо поводження з відходами.
3. Узагальнити передові практики поводження з відходами.
4. Оцінити стан системи управління поводження з відходами

Об'єктом дослідження є комплекс теоретичних і прикладних аспектів поводження зі сміттям в Україні та Одеському регіоні.

Предметом дослідження є основні умови та процедури формування і реалізації ефективної стратегії поводження з відходами.

Методи дослідження. Були використані як загальнонаукові методи наукового пізнання, так і спеціальні методи економічних досліджень. Монографічний та історичний методи було використано при аналізі етапів формування та морської політики. Системно-структурний аналіз було використано при визначенні галузевої й територіальної структури поводження зі сміттям.

Результати, їх новизна, теоретичне та практичне значення. У магістерській роботі досліджено та обґрунтовано сутність процесу імплементації стратегії поводження зі сміттям в Одеському регіоні та в Україні.

Перелік ключових слів: управлінські механізми, державна підтримка, управління, стратегія поводження зі сміттям, кластер, побутові відходи.

SUMMARY

Actuality of theme. The problem of waste management is becoming more acute every year, so its formation using modern concepts and approaches is a global challenge. Insufficient study, and the degree of development of this topic on the one hand, and its high scientific and practical significance on the other - led to the choice of the topic of this study.

Implementing the goal form has the following objectives:

1. Analyze the essence and components of waste management concepts
2. To study the principles of municipal management of waste management activities.
3. Summarize best practices in waste management.
4. Assess the state of the waste management system

The object of research is a set of theoretical and applied aspects of garbage management in Ukraine and Odessa region .

The subject of the study is the basic conditions and procedures for the formation and implementation of an effective waste management strategy.

Research methods. Both general scientific methods of scientific cognition and special methods of economic research were used. Monographic and historical methods were used in the analysis of the stages of formation and maritime policy. System-structural analysis was used to determine the sectoral and territorial structure of waste management.

Results, their novelty, theoretical and practical significance. The master's thesis investigates and substantiates the essence of the process of implementing the strategy of garbage management in the Odessa region and in Ukraine.

List of key words: management mechanisms, state support, management, waste management strategy, cluster, household waste.

Зміст

Вступ	7
Розділ перший. Теоретичні і методологічні підходи до управління системою поводження з відходами	9
1.1 Принципи і моделі управління діяльністю щодо поводження з відходами	9
1.2 Аналіз управління системою поводження з відходами	18
1.3 Системи управління поводження з відходами різних країн	26
1.3.1 Сполучені Штати Америки	29
1.3.2 Німеччина	37
1.3.3 Канада	39
1.3.4 Фінляндія	45
Розділ другий. Шляхи імплементації стратегій поводження зі сміттям в Одеському регіоні	49
2.1 Світовий ринок побутових відходів	49
2.2 Сутність і складові концепцій поводження з відходами	55
2.3 Впровадження системи поводження зі сміттям в Одеському регіоні	67
Розділ третій. Основні напрямки вдосконалення управління системою поводження з відходами	79
3.1 Розробка економічних методів управління використанням твердих побутових відходів на основі їх ринкової оцінки	79
3.2 Аналіз нормативно-правової бази в сфері поводження з твердими побутовими відходами в Україні та за кордоном	88
3.3 Оцінка організаційної, економічної, соціальної та екологічної ефективності заходів щодо вдосконалення управління поводженням з відходами	92
3.3.1 Фінансування сфери поводження з побутовими відходами в Україні та Одеському регіоні	99
Висновки	104
Список літератури	107

ВСТУП

Відходи характеризуються як наслідок процесу виробництва і природокористування, який створює матеріальну базу для відтворення та інтелектуального, а також духовного розвитку всього людства протягом тривалого часу на базі обмеженості природних ресурсів та збереження навколишнього середовища.

Для задоволення потреб, людьми щорічно видобувається більше 30 млрд. тонн корисних копалин, а також переміщається від 100 до 150 млрд. тон земних надр. При подальшій їх переробці значна частина копалин, на жаль не входить ні в кінцеві товари, ні в продукти, утворюючи при цьому відходи. Виникають проблеми їх захоронення, складування і, в кінцевому рахунку, захисту навколишнього середовища. Після, готові вироби виробляють призначений їм ресурс або знімаються зі зберігання з закінченням їх термінів користування, тобто перетворюються у відходи.

Можна помітити, що в своїй матеріально-технічній діяльності людство не виробляє практично нічого, крім відходів - поточних і майбутніх. Ними закінчується життєвий цикл будь-яких матеріальних об'єктів, включаючи все живе.

Відходи вважаються найсерйознішою екологічною проблемою. Забруднення навколишнього середовища, як промисловими відходами, так і простим побутовим сміттям або ТПВ збільшується значніше швидше населення планети.

Відмінною особливістю нашої країни можна позначити те, що вона володіє найбільшою територією, і значна частина якої ще слабо заселена і практично не порушена господарською діяльністю. Поряд з цим екологічна ситуація в країні довгі роки залишається найбільш благополучною.

Невиправдано високі викиди в навколишнє середовище, накопичення відходів, нераціональне природокористування і т. д. Відбувається процес

розширення особливо несприятливих екологічних зон, подальший економічний розвиток яких без належних заходів з охорони навколишнього середовища може сприяти лише утворення зон екологічного лиха. Саме тому дослідження взаємозв'язку сучасних технологій виробництва та переробки відходів є актуальним на сьогоднішній день.

Ще однією важливою проблемою поводження з відходами можна позначити недостатню вивченість як економічних методів регулювання, так і відсутність єдиної продуманої системи організації переробки і утилізації виробничих та побутових відходів. Управління поводженням з відходами здійснюється на муніципальному рівні, але значимість даної проблеми має більш високий рівень: регіональний, національний, міжнародний; все залежить від характеру і масштабів утворення відходів. Саме тому для вирішення цієї проблеми, повинна бути розроблена чітка організаційно економічна система управління поводженням відходами в умовах сучасної ринкової економіки.

Проблема управління поводженням з відходами з кожним роком стає все гостріше, тому її формування з використанням сучасних концепцій і підходів є глобальним завданням. Недостатня вивченість, і ступінь розробленості даної теми з одного боку, і її висока науково-практична значущість з іншого - зумовили вибір теми цього дослідження.

Відповідно до мети сформульовано такі завдання:

1. Проаналізувати сутність і складові концепцій поводження з відходами
2. Вивчити принципи муніципального управління діяльністю щодо поводження з відходами.
3. Узагальнити передові практики поводження з відходами.
4. Оцінити стан системи управління поводження з відходами

ВИСНОВКИ

Проблема поводження з відходами гостро стоїть у всьому світі. Незважаючи на те, що побутові відходи в загальному обсязі займають зовсім невелику частку, до них прикута увага урядів, різних організацій і населення більшості країн світу. Причина тому - екологічні, економічні і соціальні проблеми, пов'язані з процесом управління генерованих людством сміттям.

Підвищення обсягів утворення сміття в світі пов'язано не тільки зі зростанням чисельності населення планети, а й зі зміною способу життя і споживчої поведінки. Якщо в найбільш бідних країнах основний обсяг муніципальних відходів - органічні, то в багатьох превалюють тверді компоненти, такі як пластик, папір, скло, гума та т. п.

Сьогодні багато країн намагаються відійти від відкритого складування і захоронення відходів, застосовують більш цивілізовані способи утилізації, збільшують частку рециклінгу. Прагнення до переробки замість поховання та зменшення обсягів утворення сміття в цілому - головні сучасні тренди в управлінні ТПВ.

Сьогодні кожна країна має свій власний підхід до управління відходами, який залежить від цілого ряду чинників: економічної системи, доходів, площі, населення, інфраструктури і таке інше. Управління не завжди стосується тільки збору і утилізації / переробки, але і часто сприяє меншими обсягами утворення сміття, оскільки великий потік нових відходів - це величезна проблема.

Наша країна потопає в смітті. Тільки за минулий рік у нас додалося 421 млн. тонн відходів. Якщо не зупинити цей сміттєвий апокаліпсис, то скоро ми просто задихнемося, завалені своїми ж відходами.

Щоб поліпшити ситуацію, потрібно почати виконувати, і - на всіх рівнях, Закон про роздільний збір відходів. Цей закон прийнятий ще в 2018 році, але - не працює. Також необхідно збільшити відповідальність виробників пластикових виробів і компаній, які відповідають за вивіз і переробку сміття. І потрібно створити єдиний Фонд, який акумулює кошти на утилізацію пластика. Треба почати будувати за сучасними проектами сміттєспалювальні заводи, з обов'язковою умовою наявності сортувальних ліній. У всьому світі від переробки сміття країни отримують дохід, в тому числі і у вигляді газу і електроенергії. А у нас - все на допотопному рівні, закопується в землю, щоб потім століттями отруювати все навколо.

Щоб виправити ситуацію, необхідно формування законодавчої та нормативно-правової бази в сфері поводження з відходами - відповідно до європейських стандартів і РВВ (розширеної відповідальності виробника), заснованої на роздільному зборі ТПВ (твердих побутових відходів).

У нас же рівень поводження з ТПВ в основному визначається рівнем оплати послуг комунальним і приватним компаніям. У 2018 році середній затверджений тариф на поводження з ТПВ становив 102 грн / м³, а середній тариф на поховання відходів - 30,5 грн / м³ (приблизно 3 грн / міс. на 1 особу). Такий тариф тільки і покриває витрати на вивезення (збір і транспортування) відходів до місць поховання.

До того ж вартість будівництва майбутніх об'єктів поводження з твердими побутовими відходами, як регіональних керованих полігонів, так і

сміттепереробних комплексів, істотно перевищує існуючий обсяг сплачених послуг у сфері поводження з побутовими відходами.

Тому в Україні назріла необхідність при використанні тарифів на переробку та захоронення відходів включати туди певну складову для реалізації інвестиційних проектів. Поки це не буде реалізовано, ми не зможемо очікувати поліпшень у сфері переробки побутових відходів. Також нічого не зміниться, якщо самі українці, що викидають в своє відро непотрібне сміття, не почнуть ставитися до цього процесу по-іншому. І ще на своїй кухні не почнуть сортувати своє сміття так, щоб він в результаті був чистим і сухим. Інакше в ньому можуть початися процеси гниття, і йому вже - пряма дорога не на переробку, а на полігон.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Постанова Кабінету Міністрів України № 265 від 4 березня 2004 р. «Програма поводження з твердими побутовими відходами» (2005–2011).- <http://www.rada.kiev.ua/laws/pravo/>
2. Програма поводження з твердими побутовими відходами в Одеській області до 2011 року. – Одеса, 2005.- 30 с.
3. Немцов В.Д., Довгань Л.Є. Стратегічний менеджмент. – К.: ТОВ «УВПК «ЕксОб», 2001. – 560 с..
4. Електронний ресурс. Режим доступу: https://mepr.gov.ua/files/docs/osnovna_chastyna.doc
5. Електронний ресурс. Режим доступу: https://mepr.gov.ua/files/docs/osnovna_chastyna.doc eco.kiev.ua
6. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://b.lekciya.com.ua/ekonomika/3351/index.html?page=2>
7. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://referatu.net.ua/referats/183/21491/?page=3>
8. Любаненко А.В., Цибульский В.Р. Особенности SWOT-анализа при выборе стратегии развития // Вестник кибернетики. – Тюмень: Изд-во ИПОС СО РАН, 2003. – Вып. 2. – С. 126-134.
9. Большаков А.С., Михайлов В.И. Современный менеджмент: теория и практика. – СПб: «Питер», 2000.- 416с.
10. Sachs, J., Schmidt-Traub, G., Kroll, C., Lafortune, G., Fuller, G. (2018): SDG Index and Dashboards Report 2018. New York: Bertelsmann Stiftung and Sustainable Development Solutions Network (SDSN).
11. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017р. № 820-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250431699> (дата

звернення: 30.12.2018). Електронний ресурс. Режим доступу:
<http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/03-21-VII.pdf>

12. Рябинин Д.Д., Лукач Ю.Е. Червячные машины для переработки резиновых смесей и пластических масс. Москва: Машиностроение, 1965. 364 с.

13. Силин В.А., Пахаренко В.А., Герасимчук В.И., Петухов А.Д. Изменение свойств полиэтилена при переработке на конусно-шнековом экструдере. Пластические массы. 1977. № 2. С. 26-28.

14. Мікульонок І.О., Радченко Л.Б. Переробка вторинної сировини екструзією. К.: ІВЦ «Видавництво “Політехніка”», 2006. 184 с.

15. Кузьяев И. М., Свидерский В.А., Петухов А.Д. Моделирование экструзии и экструдеров при переработке полимеров: монография. В 2 ч. Ч. 1. Киев: НТУУ «КПИ», Изд-во «Политехника», 2016. 412 с.

16. Справочник химика. Химия и химическая технология. Т. 1 / Под ред. Б. П. Никольского. М.: Химия, 1965. 1008 с.

17. Лозинская О. Под прессом пластмассы: за 65 лет в мире произвели более 8 млрд. тонн неразлагаемых материалов. URL: <https://russian.rt.com/nopolitics/article/410795-plastmassa-za-65-let> (дата обращения: 03.01.2019).

18. Horst Stipp H. EVP, Research & Innovation, Advertising Research Foundation. Global plastic production from 1950 to 2016 (in million metric tons). URL: <https://www.statista.com/statistics/282732/global-production-of-plastics-since1950/>

19. Позиції України в рейтингу екологічної ефективності у 2018 році. 01.03.2018. URL: <http://edclub.com.ua/analytika/-pozyciyi-ukrayiny-v-reytyngu-ekologichnoyiefektyvnosti-u-2018-roci> (дата звернення: 17.01.2019).

20. Баконіна О. Переробні підприємства вимушені імпортувати відходи, які в Україні вивозять на сміттєзвалища. URL: <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2018/2/23/168674.htm> (дата звернення: 19.01.2019).

21. Commission Staff working document accompanying the document “Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - A European Strategy for Plastics in a Circular Economy”, SWD(2018)16 final, 16/01/2018, p. 17.
22. Жук А. Трансформація відходів у доходи: кейс корпорації «Оболонь». Екологія підприємства. 2017. № 9. С. 44-47.
23. Белоусов Л.Л. Экономические методы управления утилизацией твердых бытовых отходов/ Л.Л. Белоусов, С.А. Панков // Вестник Московского университета, 2004.
24. Бородин А.И. Эколого-экономическое управление предприятием в эффективной экономике / А.И. Бородин // Вестник Московского университета, 2007.
25. Бычкова Е.А. Механизм планирования, организации и регулирования рынка прав на экологический ущерб в регионе / Е.А. Бычкова, М.Н. Дмитриев // Менеджмент в России и за рубежом, 2004.
26. Гусейнова Г.Д. Система управления отходами: как улучшить экологию? / Г.Д. Гусейнова // Вестни КазНИТУ, 2012.
27. Дехтярь А.П. Оптимизация проблемы муниципальных отходов и рациональные пути ее решения / А.П. Дехтярь, А.Н. Конева, Н.П. Горох – Харьков, 2009.
28. Доброе Г.М. Прогнозирование науки и техники / Г.М. Доброе – М., 1977.
29. Завлин П.Н. Оценка эффективности инноваций / П.Н. Завлин, А.В. Васильев - СПб.: Изд. дом "Бизнес-пресса", 1998.
30. Карабасов Ю.С. Экология и управление: термины и определения / Ю.С. Карабасов, В.М. Чижикова, М.Б. Плущевский - М.: МИСИС, 2001.
31. Океания А.Е. Экономические проблемы ресурсосбережения / А.Е. Океания

32. - Киев: наукова думка, 1999.
33. Фаюстов А.А. Автореферат диссертации на соискание ученой степени. Управление утилизацией промышленных отходов с целью повышения эффективности ресурсосбережения / А.А. Фаюстов - М.: ГУУ, 2003.
34. Хейне Илона. Определение термина «отходы» в праве Европейского Союза Илона Хейне - Экологическое право, 2004.
35. Черп О.М. Проблема твердых бытовых отходов: комплексный подход. / О.М. Черп, В.Н. Виниченко - М., 1996.
36. Айбукс. Электронно-библиотечная система - Режим доступа: <http://ibooks.ru>
37. Отходы производства и потребления: управление на уровне субъекта. Альтернативная региональная система управления отходами. Режим доступа - <https://knowledge.allbest.ru/>
38. ПНД Ф 16.3.55-08 Количественный химический анализ почв и отходов. Методика определения морфологического состава твердых отходов производства и потребления гравиметрическим методом. Режим доступа – www.standartgost.ru
39. Державний комітет статистики України [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Заголовок с экрана.
40. Крапива С. Отходной маневр [Электронный ресурс] / С. Крапива, К. Павлов // Бизнес – 2014. – 16 ноября № 40(1131). – Режим доступа: http://www.business.ua/articles/konyuktura/Othodnoy_manevr-76149/. – Заголовок с экрана
41. Любешкина Е. Г. Вторичная переработка полимерных материалов в России и за рубежом / Е. Г. Любешкина // Полимерные материалы – 2012. – № 3. – С. 4-17.
42. Набер Б. В. Вторичная переработка полимерных материалов спасет мир / Б. В. Набер // Полимерные материалы – 2014. – № 8. – С. 4-10.
43. Мыррин В. Н. Вторичная переработка полимерных

материалов в Европе: новые и проверенные решения / В. Н. Мымрин // Полимерные материалы – 2013. – № 9. – С. 22-29.

44. Олинковский О. В. Анализ импорта производства полиэтилена, полипропилена в Украине / О. В. Олинковский // Отраслевой журнал «Полимерный клуб» – 2013. – № 10. – С. 16-18.

45. Примеров О. С. Обзор методов переработки отходов полимерных материалов и анализ рынка вторичного сырья [Текст] / О. С. Примеров, П. В. Макеев, А. С. Клинков // Молодой ученый. – 2013. – № 6. – С. 121-123.

46. Харламова М. Твердые отходы. Технологии утилизации, методы контроля, мониторинг / М. Харламова, А. Курбатова – М.: Модуль. Академический курс, 2014 г.